

Simonffy András /1941/

Aki annyira izig-vérig mai író, mint Simonffy, viszonylag rövid idő alatt is sokat változik. Műfaját tekintve ugyan prózája szinte kivétel nélkül csakis a novellára, elbeszélésre korlátozódik, írói látásmódja az évek során elmélyül, letisztul.

Már korai novellái /Lázadás reggelig, 1965/ is az emberi kapcsolatokat kutatják egyfajta morális türelmetlenséggel, hősei egytől egyig valami módon lázadó fiatalok, akik egyedül szállnak szembe környezetük hazug erkölcsével. Simonffyt itt még kizárólag ez a lázadó gesztus érdekli, novellái éppen ezért vázlatosak, elnagyoltak, éppen csak jelzik a konfliktust. A címadó Lázadás reggelig ennek a "csakazértis"-morálnak legjellegzetesebb példája. A novella fiatal asztalossegéd főhőse, miután felháborodva hallja, hogy szakmunkás társai a közösen végzett munkáért neki kevesebb pénzt akarnak adni, sajátosan, többletmunkával lázadozik. Az, hogy a lázadás mindig valamilyen tevékenységet, cselekvést jelent, sohasem reflexiót, jellemző Simonffy többé hősére is. A "Szerezz barátokat" elbeszélő "én"-je verekedik, mert üresnek találja a házibulin lehetséges emberi kapcsolatokat, a Hat ujj elbeszélője hátat fordít egy munkahelyi közösségnek, amely nem fogadja be a cigány munkatársat, A Csúsz Idegen című novella fiataljai pedig dacolva minden megszokással és megalkuvással kényszerí-

tik a pénzes üzletembert arra, hogy az emberi érintkezés legelemibb szabályait betartsa.

A novellák egy másik típusa szülő és gyermek szembenállásában bontja ki az említett tematikát. Az otthoni hazugságok, a szülők durvasága, következtelensége éppen a gyermek kialakulóban lévő erkölcsi tudatát zavarja meg leginkább: "A bitang kölyök értékrendje felborult. Elvesztette a jó és rossz fogalmát. Megértette, hogy a megítélés sohasem az elkövetett rosszaságtól, hanem valamiféle pillanatnyi állapottól függ, amit kedden megúszott, az szerdán három-négy pofonba kerülhet." /A bitang kölyök/ A fiú eleinte még lázadozik, véleményét mond szüleiéről, sőt meg is szökik, később azonban egyre inkább alkalmazkodik ő is szülei "moráljához": hazudik, csavarog és garázdálkodik. Az Egymás nélkül című novellában a rideg családi környezet elleni "lázas" újabb, pozitív alternatíváját vázolja fel Simonffy András: Barack apja helyett a ház egyik lakójához húz, akivel felszabadultan eljátszódik, az apa, miután rájön erre a titkos barátságra, hirtelen megváltozik, nagyobb türelemmel közeledik a gyermekhez: "Hallotta az apja doromboló hortyogását. Semmi baj - gondolta, és a Rókaverseny tábláján a starthoz állította a bábukat. Amikor a kék kutya éppen megelőzte a pirosat, apja bejött, és

leült mellé. -Melyik vagy? - kérdezte. -A piros - felelte a fiú."

Simonffy évekkel később Egy remek nap /1973/ címen megjelent újabb novelláskötetében tovább foglalkoztatja szülők és gyermek viszonya. Az áldozat pl., amely egy hetedik kisfiú tragikus sorsát beszéli el, már jól mutatja azonban azokat a különbségeket is, amelyek ezt a kötetet a korábitól megkülönböztetik, egyrészt részletezőbb és finomabb lesz a novella környezetrajza, másrészt viszont komorabb egész világa. A kis Józsi már a legcsekélyebb formában sem képes a lázadásra, ő teljes mértékben a környezete áldozata. Nemcsak a nevelőapja gyűlöli a kisfiút, hanem egész iskolai környezete is: az osztályfőnök osztályidegennek bélyegzi, osztálytársai pedig állandóan elverik. Simonffy rövid, pontos mondatai ebből az alaphelyzetből röpitik a szükségszerű tragédia felé a cselekményt: "Egyetlen gondolata ez volt: 'Szökni!' Lenézett. A telep udvarát árva villanykörte világította meg, jól látta a macskakövek nyirkos pókhálóját. Az ereszcatorna elérhető távolságban vonult lefelé. A székről kilépett a párkányra..." A tragédiát azonban csak sejtjük a hirtelen támadt csendből. Józsi sorsa azonban továbbra is ott bujkál valahol az emberi tudat sötét zugaiban: "A legrosszabb mégis, amikor egymás tétova, fegyelmezetlen pillantásában ismerjük

fel Józsikát. - Ilyenkor már-már felkiáltanánk, hogy valami fontos dolgot mondjunk, de aztán lesütjük a szemünket, vagy máshova nézünk, és igyekszünk újra elfelejteni ő t."

Az Egy remek nap novellái, mint már a Lázadás hajnalig című köteté is, tematikusan a legkülönbözőbbek, mégis talán a "hiányérzet" állítja őket szorosán egymás mellé. Károly és a külföldre szakadt Eszter ifjúságuk közös emlékeit keresik, mindhiába /Sima leszállás/, Akác Gábor, a fiatal, kezdő tanár egy vidéki tanártársaságban hiába keresi az egyértelműségeket, csak intrikára és képmutatásra lel /Idegen városban/, Dávid pedig, aki megromlott házasságától menekül, ifjúkora boldogságát kutatja a szülői házban, a paraszti élet tárgyaiban: "Dávid meg mentette volna a régi kacatokat: lopótököt, csanakot, köcsögöt, sulykot, mintha ezekkel a tárgyakkal körülvéve magát úgy érezné: még kapaszkodik valamibe, s döngölt, kemény föld van a lába alatt." /A nagyevő/ Természetesen ez is csak illúzió, ezt Dávid is nagyon jól tudja, Ennek a kettősségnek a határán bomlik ki a novella legszebb része, Dávid búcsúja az édesanyjától: "Amikor integettek, hogy már be kell szállnia, lehajolt anyjához, hogy megcsókolja. Belülről hirtelen rákiáltott valaki: 'Most látod utoljára! Most látod utoljára!' Ledobta a bőröndöt, s vadul megszorította

a vékony kis testet. -Elmegyünk oda, meglátod, elmegyünk - haddarta -, napozni fogsz, én meg kiszolgálak, jó vörös borok vannak arra... - Tenyerei közé szorította arcát, úgy fordította a lámpa fénye felé. A szemeit, gondolta kétségbeesetten, legalább a szemeit jegyezzem meg."

Az ugyanitt megjelent Sátrak melege című kisregény szintén valamiféle hiányérzetből indítja a cselekményt, Jakab Ádám leszerepel a katonaságtól, és egyszerre minden idegen lesz körülötte, civilbe öltözött katonatársai éppúgy, mint otthona, ahol idegen asszony és egy megváltozott lakás fogadja. Nem érti a hűgát, aki férjhez akar menni egy ellenszenves fiatalemberhez, és a saját menyasszonyát sem, aki időközben férjhez ment valaki máshoz. Valami megszakad múlt és jelen között, emlékek tolulnak fel és nem tudja a mozaikokat összeilleszteni, rádöbben, hogy "hazug szövetségben teltek éveik", semmit sem tudtak meg egymás titkaiból. Az őszinteséget, az egyértelműséget szomjazza ő is, ezért az őszinteségért tudja szeretni Zsuzsát, aki nyíltan felfedi előtte élete nagy titkát: a saját múltját.

A Sátrak melegével rokon a kötet kétségkívül legjobb novellája, A medveölő fia, amelynek hőse, Dávid apjának, a híres medveölőnek a hiányát érzi szüntelenül, a titkot, azt, hogy

nem ismerte a saját apja rejtéljét. "Akik úgy vesztették el apjukat, hogy elfelejtették meginni vele azt az üveg bort, tudják, mit érzett Dávid. Mintha üres lapként feküdne előtte a medveölő élete." Ez a hiányérzet hajtja Dávidot apja nyomdokain, akadályokon keresztül, az ismeretlen felé, oda, ahol a dolgok a maguk egyértelműségükben tárulnak fel. A tiszta levegőjű havas csúcsok felfedezése valamiképpen Simonffy írói pályáját is jelenti, "Most érinti meg először életében a hideg és a csend szépsége és nyugalma" - mondhatnánk róla éppúgy, mint ahogy ő jellemzi fiatal hőst, Dávidot.

Ónodi László